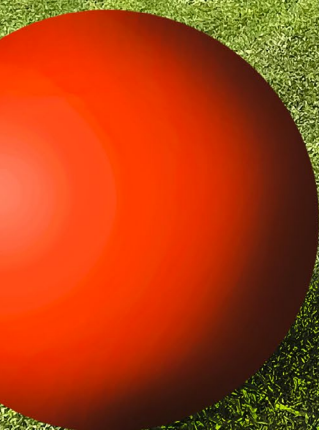

בית חנקין בכפר יהושע | הגלריה לאמנות עכשווית
במסגרת פסטיבל חלב ודבש בעמק יזרעאל

כמו אירופה

בהשתתפות:

לירון אוחיין | איתי בר-יוסף | עתר גבע
זוהר גוטסמן | רענן חרל"פ | נובויה ימגוצ'
רותי רביב | רעי רביב | נועה תבורי

אוצרות: אילת הרצוולף, נטע הבר

3.7.2021 - 9.5.2021

כמו אירופה תערוכת חוצות קבוצתית בכפר יהושע

כמו בערים גדולות באירופה, משתרעת במרכז כפר יהושע שדרה ישרה ורחבה, חובקת גן מוריק, ובדומה לקרדו הרומאי היא נמתחת על ציר צפון-דרום. לאורכה ניצבים מונומנטים מרשימים המייצגים סימני דרך היסטוריים בתרבות המקומית. בית-העם, מגדל המים, האנדרטה לנופלים, פסל המחווה לפועלות, והפסיפס לזכר אדריכל ההתיישבות הציונית - כולם ייצוגים של האתוס הלאומי: תקומה, התחדשות, ומאבק על בניין הארץ. צורתם מעידה על זיקה רעיונית ואסתטית לתרבות האירופאית, סן העת העתיקה ועד למודרניזם של המאה ה-20.

במחקרו של האמן אלי שמיר מ-2004*, מתואר כיצד תכנן האדריכל ריכרד קאופמן את השדרה בכפר יהושע על פי רעיונות "ערי הגנים" באירופה. ערך מרכזי ברעיונות אלה היה שילוב הטבע בתכנון האורבני. מעבר למניע האסתטי - הטבע נועד לשמש כבסיס להבראת העיר, לחיזוק ערכים חברתיים, וכמרחב לאיכות חיים ולתרבות פנאי.

החלוצים שהקימו את כפר יהושע היו צעירים ילידי מזרח אירופה, אשר שאפו להשאיר מאחוריהם את היהדות הגלותית ואת אירופה, אך כאשר התגייסו בתקופה של מחסור ובמאמץ כלכלי עצום להקים את המונומנטים של כפרם, השפה האמנותית האירופאית חלחלה אל אותם מבני ציבור שהוקמו כדי לתת צורה, סמל ומשמעות למפעל חייהם.

בתערוכה **כמו אירופה** הזמנו אמניות ואמנים ישראלים להציב יצירות בנות זמננו בשדרה ההיסטורית. העבודות החדשות מנהלות דיאלוג עם האתוס שהוליד את המונומנטים בשדרה: גבורה, גאולת הארץ, חקלאות, עמל ושיתוף, וכן מתכתבות עם המסורת האירופאית של אדריכלות ופיסול חוצות.

*המאמר "כל הדרכים מוליכות לכפר יהושע" פורסם ברבעון "קתדרה" 111 בהוצאת יד בן צבי, ירושלים 2004

כמו אירופה / אלי שמיר

אקטיאון יוצא לציד מכפר יהושע, מושב עובדים בעמק יזרעאל. ריכרד קאופמן תכנן את הכפר בצורת האות יוד על שם יהושע חנקין. שאלתי את אליהו עמיצור, ממייסדי הכפר, שהגיע לכפר ב 1928, שנה לאחר הקמתו, האם לא חשבתם שהאות יוד היא האות הראשונה בשם המפורש וגם בקיצור שמו וגם האות הראשונה של יהודי? על דעתי זה לא עלה, ענה אליהו, ולא שמעתי על כך מאחרים, אבל לפי מיטב הכרתי לאלוהים אין כל חלק בכפר יהושע. אקטיאון הלך בדרכו אל היער בדרך העפר בואכה משמר העמק. ממש ליד מצבת הטייס הוא פגש את עדנה מחדרה, שעובדת במשמרות לילה, בשכר מינימום, בתעשיות משמר העמק. הטייס שלום רקיר עבר את מהירות הקול במטוס בוכנה. הוא הצליח הרבה יותר מפאייטון שנכשל בהובלת מרכבתו של הליוס, ומאיקרוס שניסה להגיע אל השמש עצמה. שני האחרונים צנחו אל המים. איקרוס אל הים התיכון ופאייטון אל הנהר. שלום רקיר התרסק על הרגבים השחורים. לפאייטון חיכו הנימפות ואימצו אותו אל גופן בחמלה. הנימפות של הקישון לא שמעו את זעקתו של שלום רקיר, כיוון שעבר את מהירות הקול וצנח על האדמה בדממה מוחלטת.

זעקתו הגיעה אחריו, נואשת בגל ההלם. עדנה איננה קשורה לסיפור, פרט לעובדה שהלכה מצפון לדרום ונפגשנו ליד המצבה, בדיוק במקום אותו חצה בריצה אליהו הנביא לפני 3000 שנה, ממערב למזרח. לאחר שטבח את 400 נביאי הבעל ודמם ניגר ושטף את הקישון באדום רץ אליהו לקיבוץ יזרעאל. אליהו הנביא, כידוע, עלה השמימה במרכבת אש, הפוך משלום רקיר שירד במרכבת אש, ומפאייטון שהופל ממרכבתו של הליוס על ידי ברקיו של זיאוס. בסיפור איקרוס אין, כמובן, מרכבה. בסופו של דבר הכל מתחבר. כשהייתי ילד היה אליהו עמיצור עבורי כמו אליהו הנביא. אפילו לאחר פטירתו (בגיל 101 וחודש) עשיתי סקיצה לציור שבו אליהו עמיצור עולה השמימה עם ההליכון שלו. אני גם זוכר סיפור מזעזע שלמדתי בבית הספר בכפר יהושע: חלוץ שהגיע לעמק הירדן מגדות הוולגה, ראה את נהר הירדן. זה נהר? תמה, אפילו אי אפשר לטבוע בו. כשקפץ אל הירדן נתפס במערבולת וטבע. ממש הרף עין לפני מותו במצולות הנהר הוא אמר בחיך מאושר: אפשר לטבוע. אכן, כמו אירופה.

לירון אחיון
נולדה ב-1987, חיה ויוצרת בחיפה

עורב לבן 2021
מיצב

עץ הפיקוס הבנגלי נשתל בשדרה בימי ראשית הכפר. מאז גדל והצמיח שורשי אוויר הצונחים ומשתלשלים אל האדמה, וענפיו משתרגים לכל עבר ויוצרים מעין תפאורה קסומה של עולם דמיוני. החלל שנוצר בתוך העץ כתוצאה מגיזום מתוכנן, מושך אליו למשחק את ילדי המקום, המכנים אותו "עץ המכשפות".

אחיון מוסיפה ומחזקת את אוירת המסתורין שבמקום, בהציבה בחלל להקת עורבים לבנים. היפוך צבעם של העורבים משחור ללבן, מזכיר את הביטוי "עורב לבן" שטבעה ד"ר ויקי שירן, ביחס לישראלים בעלי זהות תרבותית חצויה, מזרחית-מערבית.

בתרבויות קדומות ייחסו לעורבים כוחות מיוחדים, ובתולדות האמנות המערבית דימוי העורב בישר אסון ומוות. המיצב מתייחס אל מושג "היער" בדואליות של היקסמות ומשיכה מחד - ופחד מאידך. שורשיו של יחס כפול זה באגדות עם אירופאיות כדוגמת "עמי ותמי", ואף הספרות היהודית הושפעה ממנו - למשל "האדונית והרוכל" של עגנון.

איתי בר-יוסף

נולד בטבעון ב-1972, חי ויוצר בשמשית

2021 **ללא כותרת** (מתוך Exterritories)

מיצב צילומי

בר-יוסף עוסק בתיעוד הנוף הישראלי בהיבט ביקורתי. הוא מרבה לצלם את סביבתו הקרובה, בדגש על יחסי הגומלין בין האדם לטבע ובמאבק התמידי ביניהם. את עקבות המאבק הזה מחפש בר-יוסף דווקא במקומות בהם הוא מתרחש בשקט: ביערות, באזורי ספר ובמדבר.

הצילומים המוצגים בתערוכה מתעתעים: האווירה החשוכה והמסתורית אינה מסגירה את מקום הצילום או את השעה שבה צולמו. בתמונות מצוי מוקד המושך את הצופה עמוק יותר, למעבה היער, אל הטבע הבראשיתי. מוטיב היער מסתמן כטריטוריה ממשית או נפשית, המזמינה כניסה אל הלא-נודע. למרות השימוש בשחור לבן, קיימת בצילומים חוויה ריאליסטית חזקה הודות לחדות הגבוהה שלהם, המאפשרת ללכוד כל פרט.

אמנם הדמיון לוקח אל יערות זרים ורחוקים, אך מתברר כי העבודות צולמו ביערות קק"ל, ממש ליד הבית. הדמיון לצילומים מתקופת הרומנטיקה הויקטוריאנית מתגלה כאמירה ביקורתית חריפה של האמן על ה"אירופיזציה" של הנוף הארצישראלי.

עתר גבע

נולד בעין שמר ב-1975, יוצר בישראל

2021-2009 **בעבועבוע**

שרוולי פלסטיק, מים, אצות ספירולינה, מפוח אויר

עתר גבע פועל בקונטקסט של זמן ומקום, ומייצר חוויה אסתטית המעוררת שיח רלוונטי ונוקב.

עשרות שרוולים מבעבעים ומייצרים חיים תלויים ממגדל המים הישן. המגדל ריק ממים כבר עשרות שנים, ושרוולי המים מחזירים לו חיוניות ומזכירים את סיפור ההתחדשות והתחייה שנכתב פה פעם.

שרוולי המים מכילים מושבות של ספירולינה, הנמנית על משפחת האצות הכחולות, שהיו הראשונות על כדור הארץ שביצעו הטמעה של אור והפכו אותו לאנרגיה זמינה - תהליך הידוע כפוטוסינתזה, שבלעדיו אין חיים. כיום מנבאים החוקרים שעקב ההידלדלות המהירה של משאבי כדור הארץ, האצות יהיו עיקר מזונו של האדם בעתיד.

השיטוט בין שרוולי המים, בהם הולכים ומתפתחים חיים, מעורר תחושת פליאה, בדומה להתבוננות בשדה צומח ומניב. לצד חוויה זו מתעוררות מחשבות על הקשר בין העבר לעתיד ובין מדע לחקלאות, על חדשנות הנסמכת על חוכמת הטבע, ועל אחריות האדם לשמירה על יחסי גומלין בריאים ביניהם.

עתר גבע

נולד בעין שמר ב-1975, יוצר בישראל

2019-2017 **אי שקט**

עיתונים, מוטות ברזל

שני המגדלים של עתר גבע ניצבים בצלו של מגדל המים ההיסטורי של כפר יהושע. ערימות של דפי עיתונים מפויחים, משופדים על מוטות ברזל ומזכירים עמודי שווארמה ענקיים. המראה מעיד על תוצאותיה של התרחשות אלימה: מלחמה, אסון טבע או רשלנות אנוש שגרמה לשריפה ולחורבן. באמצעות ייצוגים חרוכים אלה בוחן גבע את מרחב הקיום הישראלי, שנפיו זרועים אנדרטאות ושרידי מלחמות ואסונות. שם היצירה מעיד על כמיהה למציאות חיים נורמטיבית ונטולת אלימות.

השכבות הצפופות של העיתונים המונחות זו על זו יוצרות רצף בלתי קריא של מידע: קפסולות של מצבור תרבות וידע, זמן וכרונולוגיה, שאינם נגישים לנו יותר. מיקום היצירה בקרבת בית הספר והמוזיאון הישן של בית חנקין, העובר כיום תהליכי שיקום ושימור, מעורר דיון אודות צבירת ידע, איבוד ידע ושיחזורו, ומעלה שאלות אתיות ופוליטיות אודות הבעלות עליו.

זוהר גוטסמן

נולד בכפר נטר ב-1979. חי ויוצר בכפר נטר

ללא כותרת 2021

שיש, עלי זהב, ג'זמונייט, פרחים

גוף יצירתו של גוטסמן כולל מחקר ובחינה של ז'אנרים שונים בתולדות האמנות. הוא מרבה לעסוק בדמות השליט במבט ביקורתי ואירוני. בשדרה בכפר יהושע בנה גוטסמן מעין כיכר אירופאית - "מיני אירופה", עם גינת פרחים ובמרכזה פסל של פרש על סוס. ביצירה זו הפך גוטסמן את הפרופורציות בין הפסל לבין הצופה. מיזעורו של המונומנט המוזהב מגחך את מופע הכוח של המנהיג, ומעורר שאלות אודות שליטה ופולחן אישיות.

פרט להבדלי הגודל, היצירה שומרת על כל המוסכמות של פסלי מנהיגים במסורת האירופאית: מיקום בשדרה או בכיכר העיר, בסיס מלבני (פדסטל) להגבהה, חומר אצילי כמו שיש או ברונזה, ודמות המנהיג רוכב על סוס.

בסיס הפסל מגולף משיש לבן ממחצבות קררה באיטליה, שממנו נוצרו בין השאר "דוד" ו"הפייטה" של מיקלאנג'לו.

מקור ההשראה לרוב פסלי המנהיג הרוכב שהוצבו באירופה מאז ימי הקיסרות הרומית, היה פסלו של הקיסר מרקוס אורליוס ברומא, שגובהו היה 4.24 מ' (תמונה מימין). בישראל כמעט ולא אומץ אופן הנצחה זה, בעיקר בגלל אורח החיים הסוציאליסטי והעממי שאפיין את המדינה ומנהיגיה בשנותיה הראשונות.

רענן חרל"פ

נולד בירושלים ב-1950, חי ויוצר בתל אביב

2021 **כדורעץ**

עץ ממוחזר

הכדורגל המודרני התפתח באירופה במחצית המאה ה-19, בבתי הספר הפרטיים של מעמד האצולה באנגליה. רק מאוחר יותר, ולאחר מאבק, התקבלו לליגה גם קבוצות ממעמד הפועלים, כשוויים בין שווים.

מזה שנים רבות בונה רענן חרל"פ את יצירותיו מקרשי בניין משומשים שהוא אוסף באתרי בנייה. הקרשים, שפורקו מפיגומים ומתבניות יציקה, ספוגים עקבות מלט ובטון ומאזכרים את עבודת הבניין ואת עמל הפועלים.

דוגמת המירקם הטבעי של העץ מועברת מן הקרשים אל הבטון הלח בעת היציקה. מבט מקרוב על משטחי הבטון של מגדל המים הניצב בסמוך לפסל הקרשים, מגלה כי משהו מחומריותו של העץ נטבעה בבניין לתמיד.

בעבודותיו מרבה חרל"פ להתמודד עם אתגרים גיאומטריים, ועם המתח שבין דו-ממד לתלת ממד. פסל זה של כדורגל בממדי ענק, בנוי משילוב של 32 צורות שטוחות: 20 משושים ו-12 מחומשים, שבמלאכת מחשבת של התאמה קיבלו מימד שלישי.

נובויה ימגוצ'י

נולד בטוקיו ב-1963, עלה לארץ ב-1990. חי בעין הוד ויוצר בסטודיו בעין כרמל.

One Tone Ball 2010

ברזל

לאורך שנותיו כפסל חוקר ימגוצ'י את האפשרויות האין-סופיות של הברזל, ומוצא בו לצד כוח ועוצמה - גם רכות, עדינות ורוחניות. ימגוצ'י, שהחל את דרכו כפסל, המשיך ביצירת כלי נגינה ממתכת, ובשנים האחרונות משלב בין הפיסול והנגינה בחיבור של צורה, חומר וצליל.

כדור הברזל הכבד המוצג בתערוכה הוצא מן הים, שם שימש כמצוף. בסדנת האמן הוא הפך לכלי נגינה: הוא חושל באש, ובמכות פטיש מיומנות נוספו לו שקעים. הבדלי העובי שנוצרו בדופן הכדור יצרו את הבדלי הצליל, המופק על ידי הקשה במקומות השונים על פני הכדור. המבקרים בתערוכה מוזמנים לתופף בידיהם על הפסל ולהפיק צלילים מן הברזל.

רותי רביב

נולדה בבני עטרות ב-1952, חיה ויוצרת ברמת השרון

2021 **ללא כותרת**

טכניקה מעורבת

רביב פיתחה את השפה האמנותית הייחודית לה במרחב הבלתי מופרד שבין הבית, הסטודיו והגינה; הגינה הפכה למצע העבודה וגם לחומר הגלם שלה. את הפרקטיקה של רישום וציור היא מחילה על עבודות הפיסול, ואת הקווים וכתמי הצבע היא יוצרת מחומרים בלתי שגרתיים.

מכל הצומח והנושר בגינה במשך עונות השנה יוצרת רביב עבודות בעלות מחזור חיים טבעי של צמיחה, יצירה, קמילה ונביטה מחדשת. בתום התערוכה נאספת כל עבודה ונדחסת למעין גולם מהודק, ההופך לרכיב בעבודה הבאה.

לזרדים ולענפים מוסיפה רביב חומרים מעולם "מלאכת היד", כמו חוטי צמר ובידים, שמשוקעות בהם שעות אין-סופיות של "עמלנות נשית". שני הפסלים נראים כטוטמים מתרבויות שבטיות. עליהם ובתוכם נקשרים ונערמים מאות פרטים הלקוחים מעולמות שונים: מכסי פלסטיק, כפתורים, חוטי ברזל, חרוזים, שברי צעצועים - בדומה לשימוש בחומרים באמנות האפריקאית דלת האמצעים, המשתמשת בכל הבא ליד. העבודות מזמינות את הצופים להביט מקרוב ולצלול אל תוך המערבולת הצבעונית.

רעי רביב

נולד בכפר יהושע ב-1986, חבר תנועת תרבות, חי ויוצר בחיפה

יהודי נודד 2021

דיקט, רישום בגרפיט, חוטי ברזל, קרשים ובזנ"טים

בשנים האחרונות יוצר רביב סדרת עבודות תלויות מקום, העוסקות בפער בין התרבות האירופית הקלאסית לבין התרבות הישראלית וביטוייה במרחב הציבורי. ביצירותיו הוא פועל על הציר שבין הדו-ממד לתלת-ממד, ונע בין ציור לפיסול.

הפסל מבוסס על צילום ילדות של האמן ואחותו במשק, עם סבם החקלאי. הסב המופיע בפסל מייצג את דמות "הגיבור": איכר ציוני חסון. בשונה מדמויות השיש בפיסול הקלאסי, שהוצבו במרחב הציבורי כדמויות מופת אידיוליות, הפסל של רביב ניצב אל מול מגדל המים, אייקון ציוני מונומנטלי, וכמוהו עשוי מחומרי בניין פשוטים. דמות הדיקט השטוחה נתמכת בקונסטרוקציה של קרשים וברזלים, המחברים בשיטה המשמשת את החקלאים לתמיכה בשתילים צעירים.

כאשר מתבוננים בפסל מן הצד מתגלה הממד הצר של הדיקט, ואשליית הנפח שיוצר הרישום בעיפרון נמוגה. גם במבט חזיתי וגם מאחור נראית הדמות הולכת ומתרחקת מאתנו, בדומה לדחייתם של הזכרון הפרטי והלאומי.

נועה תבורי

נולדה בנתיב הל"ה בשנת 1969, חיה ויוצרת בתל אביב

ללא כותרת 2021

בטון, אריחי חרסינה, אבן טבעית

בצלו של מגדל הבטון ההיסטורי מניחה תבורי על האדמה קומפוזיציה של אריחי בטון, במעין פעולה משחקית של פירוק והרכבה. אריחי הבטון והחרסינה מגדירים מעין טריטוריה ביתית שגבולותיה פרוצים. הצמחייה המדברית והדוקרנית הצומחת מתוך האריחים מטשטשת את הגבול בין הבית לבין הנוף, ובין הפנים לחוץ.

חומר היצירה - הבטון היצוק - שייך לעולם של עבודת הבניין, ומזכיר את השורה "גלבישך שלמת בטון ומלט" (שיר בוקר, אלתרמן 1934) המייצגת את ערך הפרחת השממה באתוס הציוני.

הדמות הגבוהה הניצבת בלב המיצב מתבססת על צלליתו של פסל "האם והילד" (1952) של חנה אורלוף, לזכר מגיני ומגינות קיבוץ עין גב בתש"ח. הדמות האימהית במיצב של תבורי הפכה לחלק מסביבה צמחית מאובנת בבטון, ומעלה שאלות על פיסול והנצחה, ועל היחס בין האישי ללאומי.

בניית אמצעי תצוגה: בני כהן, חנן שילה
תודה לאנשי כפר יהושע על העזרה בהקמת התערוכה

להזמנת סיור מודרך: 054-7474510, 054-5727133
דוא"ל: hankinky@gmail.com אתר: www.beithankin.org

